

SAF - vyjadrenie k predbežnej informácii: PI/2020/135 Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Text vyjadrenia:

Z pohľadu naplnenia účelu, ktorý by mal byť sledovaný v zmysle § 152 Zákonníka práce navrhujeme dve formy zabezpečenia stravovania: (1) **poskytovaním jedného hlavného teplého jedla vrátane vhodného nápoja**, (2) **poskytovaním príspevku na stravovanie**. Tieto dve formy pokrývajú všetky možnosti plnenia účelu v súlade s pracovnoprávnymi predpismi (primárne Zákonníka práce), pričom podstatné z pohľadu zabezpečenia stravovania je a musí byť to, či zamestnanec dostane priamo stravu formou teplého jedla alebo si túto stravu zabezpečí sám prostredníctvom príspevku na stravovanie. Z pohľadu **zabezpečenia stravovania formou príspevku je najvýznamnejšie**, aby bolo možné **skontrolovať účel využitia príspevku**: tento účel je možné sledovať spracovaním účtovných dokladov (ich spracovanie je ale pre zamestnávateľa veľmi náročné a v prípade stravovania by predstavovalo obrovskú administratívnu záťaž) alebo alternatívne (a najvhodnejšie) využitím elektronických služieb, ktoré sú k dispozícii, pričom priamo pri definícii príspevku na stravu by sa určila ich účelovosť.

Vzhľadom na to **považujeme elektronizáciu za najvhodnejší a najprogressívnejší spôsob zabezpečenia stravovania zamestnancov**, aj po vzore iných vyspelých ekonomík (napr. Belgicko). Do legislatívneho materiálu rovnako navrhujeme zakotviť novú povinnosť zamestnávateľa dohodnúť sa so zástupcami zamestnancov na forme zabezpečenia stravovania, čím dôjde k zakotveniu možnosti voľby pre zamestnancov, pokiaľ ide o poskytovanie stravovania, ako to predpokladá programové vyhlásenie vlády na roky 2020 – 2024.

Použitie elektronických stravných poukážok pre zabezpečenie stravovania zamestnancov výrazne zjednodušuje administratívu (a šetrí náklady) v celom stravovacom reťazci a to u emitenta, u poskytovateľa stravy a tiež u zamestnávateľa. Celý dodávateľsko-odberateľský proces je možné zúčtovať automatizovane, elektronicky bez použitia papierových nosičov a pomerne rýchlo. Na tento proces je možné vo väčšine prípadov využívať existujúce platobné prostriedky (POS terminály) a elektronickú infraštruktúru, ktorú využívajú obchodné spoločnosti (reštaurácie) a banky na platobné služby. Z tohto dôvodu elektronizácia znižuje i náklady na prevádzku tejto formy stravovania a umožňuje i zníženie ceny za poskytovanie služieb sprostredkovateľom. Okrem toho digitalizácia je jednou z kľúčových oblastí, ktorú podporuje i EK v programe Next generation.

Mechanizmus dohody považujeme za praktický a najjednoduchšie realizovateľný: iniciatíva by vychádzala od zástupcov zamestnancov a zamestnávateľ by bol povinný reagovať na ich požiadavku dohodnúť sa na konkrétnej forme zabezpečenia stravovania. Výsledkom je buď nájdenie dohody, alebo ak sa partneri nedohodnú, bude automaticky zvolená forma poskytnutia príspevku na stravu, ktorá pre zamestnanca poskytuje najširšie využitie – prostredníctvom elektronickej poukážky.

Zdôrazňujeme, že elektronizácia nevyhnutne neznamená len využívanie elektronických stravných poukážok, ale podobne ako pri závodnom stravovaní, nie je z pohľadu plnenia legislatívnych povinností dôležité akým presným spôsobom sa zabezpečuje poskytnutie stravovania. **Relevantné je, aby tento spôsob bol účelovo viazaný a bolo možné plnenie tohto účelu dosledovať**.

Tiež uvádzame najvýznamnejšie negatíva právnej úpravy, v zmysle ktorej by mal zamestnanec na výber medzi účelovo viazaným príspevkom a príspevkom formou hotovosti – teda konečné rozhodnutie pokiaľ ide o stravovanie by bolo plne na zamestnancovi:

(A) **Pokles príjmov do štátneho rozpočtu**: zmena systému poskytovania stravovacích poukážok (umožnenie výberu zamestnancom medzi hotovosťou a stravovacou poukážkou) bude mať prirodzený a preukázateľný dopad na pokles príjmov do štátneho rozpočtu (zníženie výberu DPH, daň z príjmov) a

zvýšenie nezamestnanosti predovšetkým v gastro sektore a maloobchode v prihraničných oblastiach. Pokles tržieb oproti terajšiemu stavu bude podľa relevantných dát predstavovať sumu viac ako 160 mil. EUR. Naliatie desiatok až stoviek miliónov eur v hotovosti do gastrosektora spôsobí nárast šedej ekonomiky v tomto sektore.

(B) Negatívny dopad na zamestnanosť: keďže je možné dôvodne očakávať, že skoro polovica ľudí nepoužije príspevok na stravu, už aj tak tvrdo zasiahnuté gastro prevádzky dostanú klinec do rakvy. Skoro 15 % prevádzok už po koronakríze neotvorilo. Aktuálne je v ohrození asi 10.000 pracovníkov, ktorí do roka môžu prísť o prácu. Prípadné zvýšenie počtu nezamestnaných má nevyhnutne vplyv aj na ďalšie platby štátu pri vyplácaní podpory v nezamestnanosti, resp. následne v rôznych sociálnych dávkach.

(C) Zvýšenie nežiadúcich regionálnych rozdielov: napriek tomu, že najmä reštauračné prevádzky v Bratislave tvrdia, že nepotrebujú stravovacie poukážky, v ostatných regiónoch je situácia opačná – väčšina stravovacích zariadení je doslova závislá na týchto príspevkoch na stravu. Ak pracujeme s príkladom, že 40 % zamestnancov je rozhodnutých zobrať si hotovosť a použiť ju na chod domácnosti, reštauráciám by ročne chýbalo až 300 miliónov EUR, čo by mohlo znamenať pokles na výbere DPH a daní z príjmov na úrovni 64 miliónov EUR.

(D) Riziko využitia príspevku v hotovosti na iné účely ako stravovanie a popretiu účelu §152 Zákonníka práce: zavedenie stravného v hotovosti by viedlo k popretiu účelu §152 ZP. Viac ako polovica (51 %) dnešných používateľov gastrolístkov či stravných elektronických kariet by totiž príspevok použila na iné účely ako stravovanie, napríklad na šetrenie. Išlo by najmä o zamestnancov s nižšími príjmami. Navyše je potrebné zdôrazniť, že zamestnávateľ nemá efektívnu možnosť využitie príspevku skontrolovať. **Uvedené je v priamom rozpore so základným účelom sledovaným Zákonníkom práce,** ktorým je poskytnutie príspevku na stravovanie zamestnancov. Pokiaľ má vláda záujem poskytnúť univerzálny bezúčelový zamestnanecký benefit, forma nejakého príspevku výlučne pre každého zamestnanca, môže tak samozrejme urobiť, ale nie je to možné prostredníctvom ustanovenia o zabezpečení stravovania a mali by uvažovať nad iným prípadným rozšírením Zákonníka práce.

(E) Zníženie tržieb na Slovensku z dôvodu cezhraničných nákupov: v pohraničných oblastiach žije viac ako 1,5 milióna Slovákov, ktorí chodia pravidelne nakupovať potraviny bežnej spotreby do Maďarska, Česka alebo Poľska. Dôvod je jednoduchý, nižšia DPH na potraviny v týchto krajinách láka Slovákov nakupovať u nich. Avšak kým stravné lístky, aj elektronické možno použiť iba u nás, hotovosť či bankovú kartu aj za hranicami. Príspevok na stravu vo forme hotovosti a DPH vlastne darujeme poľským, českým a maďarským obchodníkom. Môže ísť až o 80 mil. EUR pri cca 11% penetrácii cezhraničných nákupov.

(F) Riziko z pohľadu odmeňovania zamestnancov: na Slovensku je zamestnaných okolo 2,5 milióna ľudí. V aktuálnej ekonomickej situácii neexistujú žiadne záruky, že zamestnávateľ prizná výšku stravného vo forme hotovosti zamestnancovi a nezníži mu o túto sumu hrubú mzdu, pričom ale výšku stravného si do mzdy započíta. Celkovo sa odhaduje, že až 40 miliónov EUR sa nemusí priznať vo forme príspevkov na stravu pre zamestnancov.

(G) Riziko znehodnotenia investície firiem do stravovacích zariadení. V prípade, že firma rozhodne vzhľadom na podmienky, zabezpečiť stravovanie zamestnancov vo vlastných priestoroch, vynaloží pomerne vysoké investície (priestory jedálne, prístroje na varenie, ohrievanie a vydávanie stravy, hygienické prostriedky) na vybudovanie jednoúčelových zariadení. V prípade možnosti poskytnutia finančného príspevku by pri odstúpení väčšieho počtu zamestnancov od stravovania vo vlastnom zariadení znehodnotilo investíciu spoločnosti, ktorú mu zákon ukladá zabezpečiť.

Upozorňujeme, že v prípade prenájmu jedálne s kompletnými stravovacími zariadeniami externému poskytovateľovi stravy pre vlastných zamestnancov, má firma limitovanú možnosť daňovo uznaných nákladov (nesmú prevyšovať príjmy za prenájom) čo tiež znehodnocuje investíciu (neumožňuje reprodukciu vlastného kapitálu).

Pre ďalšie finančné vyčíslenie dopadov náhrady stravného hotovosťou odkazujeme tiež na Analýzu prínosov a nákladov systému stravného na Slovensku z mája resp. júna 2018 vykonanej spoločnosťou EY, ktorej manažérske zhrnutie je verejne dostupné.

* * * * *